

Õigus ja Kohus

Õiguste adusline ajakiri

„Päewalehe“, „Rja“
ja „Koidu“ hinnata
eralisa ▽ ▽ ▽ ▽

Ilmub 1 kord kuus

Tegew toimetaja ▽
cand. jur. J. Wilms

Nr. 8

August

1912

Kaks uut seadust talumaade kohta.

Siljuti on kaks uut seadust wälja kuulutatud, mis Baltimaa kohta käinwad. Need on Landrati (rüütelkonna) ja Sugukonna (Majorat) mõisate talumaade müügiseadused. Need seadused puudutawad seda wõrd ka Eesti maapidajaid, et mitte asjata ei ole, nende peale lühikest ülewaatliku pilku heita.

1. Landrati mõisate talumaade müümine.

Tähtsaks uudiseks Landrati wõi rüütelkonna mõisate juures on see asjaolu, et ostjatele siin mitte rüütelkonnaga wõi otseskohe mõisawalitsusega tegemist ei tule, waid ainult kroonuga. Rüütelkonnaga korraldab kroonu ise wahekorrad ära, mis rüütelkonna maade müümise tõttu wõiwad tekkida.

Müügi alla tulewad talumaa peal olewad talukohad (Liwimaal nimetatakse seda ka — orjusealune maa, Gestimaal ja Saaremaal — talu rendimaa), kui ka kroote ja kuuendiku kohad. Need kohad eel tähendatud maadest, mis rüütelkond maksuta waldadele, koolidele wõi teiste kogukonna ehituste alla on andnud, lähewad ilma ostulepinguta waldade omanduseks. Kohad müüakse nende rentnikkudele. Kui rentnikuks üksik-isiik on, siis on koha ostmine temale ka sunduslik. Kui rentnikuks walla kogukond on, siis ei ole niisugusele rentnikule ostmine mitte sunduslik. Kui eraisikul rendi peal talumaad

rohkem on, kui Talupojaõigus seda omanduseks lubab osta, siis on rentnikul õigus ainult nii palju koosluswaid maid omanduseks osta, kui Talupojaõiguse ülemmäär seda lubab. Need maad, mis Saaremaal edasi on renditud, lähewad müügiteel uueste rentnikkude kätte.

See kitsendam määrus, et üle Talupojaõiguses tähendatud ülemmäära maad osta ei saa, ei käi mitte wallafogukonna kohta, waid wallafogukonnad wõiwad ka rohkem maad omandada kui Talupojaõiguses määratud on. Muidugi aga ainult sel korral, kui see maa nende käes siamaale tarwitada on olnud.

Graaifitud ja wallad ostawad kohad neis piirides, mis sugustes nad neid tegelikult tarwitawad; Siwimaal käiwad müügi alla ka need maad, mis mitte kaalri wõifi hinnatud pole.

Kui nüüd juhtub, et praegustest rentnikkudest, kui kõik luni ülemmäärani ostnud, maad üle jääb, siis müüakse see maa niisugustele isikutele, kes ei omanikud ega rentnikud ole, s. t. siis, maata inimestele. Niisuguseid isikuid soowitab wallawolikogu ja kinnitab komisjari ettepanekul kubermangu talurahwa asjade komisjon. Wallawolikogu peab niisuguste isikute soowitamise juures silmas pidama, et nemad oma majapidamises ustawad oleks.

Kui maata inimesi ei ole, kes maad osta soowiksid ja kellel lubatud on müüa, siis müüakse üleüldse rentnikkudele. Si ole aga ka wimaste seast ostasoowijaid, siis lähewad maad kroonu kätte ja nimelt sellesse maatagawarasse, mis talupoegade müügiks on asutatud.

Sellesse maatagawarasse lähewad ka maad: 1) mis ajutiselt mõisa walitseda, (wälja arwatud kwoote ehk kuwendikumaad); 2) mis selle tõttu wabaks saanud, et wallad neid ei ostnud; 3) mis peale käesolewa seaduse wäljakuulutamise seadusewastaselt mõisa külge liidetuks tunnistatakse. Niisugusel juhtumisel, kui koht wõõrale ja mitte tema rentnikule müüakse wõi kroonu kätte lähew, maksetakse rentnikule parandused, mis ta koha peal ette wõtnud, kroonu poolt wälja. See wäljamaks arwatakse pärastise müümise juures koha hinnale juurde.

Rudas määratakse kohaväärtus ära? Selle kohta on lääseolewa seaduse par. 9. kindel määrus.

Kohahind määratakse selle järele järgmiselt kindlaks:

Wõetakse see rent, mis 1886. a. koha eest makseti. Kui renti töö wõi materjaliga tasuti, siis arwatakse materjal wõi töö 1886. a. hindade järele raha peale ümber ja sedawiisi saab siis rendisumma rahas kätte. Sellest summast wõetakse kõik maha, mis mõis 1886. a. rentnikule aasta jooksul andma pidi.

Nii jääb siis teatud rendisumma üle. Müüd wõetakse nii juur kapital, mille 5 prots. aastast rendisumma wälja teewat. Teiste sõnadega: rendisumma kapitaliseeritakse 5 protsendiga. Näituseks: rent on 100 rbl. ja see on aastast 2000 rubla 5 protsenti. Sellega on siis ka koha hind 2000 rubla. Teiste sõnadega: rendisumma kaswatakse 20-ga. Sellele wäärtusele arwatakse Gestimaal weel koha peal kaswawa metsa wäärtus 1886. a. hindade järele juurde.

Seda kohahinda tasutakse 36 a. ja 9 kuu jooksul riigirenteisse. Iga aasta 6 protsenti kohahinnast. Kus koht näituseks 2000 rubla wäärt, siis on kustussemaks 120 rubla aastaks.

Dstusummat wõib aga ka enne ära tasuda, kas terwelt wõi jaokaupa, aga mitte alla 10 rubla korraga, kas puhtas rahas wõi 5-% paberites, wiimased wõetakse oma täie, paberis eneses tähendatud, nominalsumma eest wastu.

Selle seaduse neid määrusi peawad meie talurahwasajade asutused elusse wiima: talurahwasajade komisjarid ja kubermangu talurahwasajade komisjonid.

Komisjari kohuseks on: 1) erasitute ja waldade õiguse tunnistamine kohtade ostmiseks; 2) müüdawa koha piiride äramääramine; 3) rendiraha ja töörendi rahaks arwamine, mis 1886. a. koha eest makseti; niisamuti mõisalt rentnikule antawa ja, Gestimaal, kaswawa metsa wäärtuse hindamine; 4) koha hinna ja iga-aastase maksumumma wäljarehwendamine; 5) ühe rüütelkonna ja walla

saadikuga piirtulide õiendamine, mis ostjate ja rüütelkondade wahel tekkida wõiks.

Kui enam 1886. aastast kirjalka kontrahtid järelle jäänud ei ole, siis määrab kõik tarwilised hinnad komisjar ühes müüja ja ostja poolt nimetatud asjatundjate kaasabil. Kõige oma täidesaatwa tegewuse üle teeb komisjar otsused ja seab nende najal koha ostuakti eelnõu kofku, niijuguse wormi järele, mis ministrid finnitanud. Komisjari otsused antakse kohastjatele, rüütelkonna peamehele ja huwitatud isikutele teada. Ühtlasi seletab komisjar kaebtuse tähtaja ja selle korra ära. Kaebtused antakse komisjari peale otsuse teadaandmise päewast 30 päewa jookkul. Kui kaebtuseajad möödas, siis saadab komisjar terve ajaloo ühes seletustega olewate kaebtuste asjus kubermangu talurahwa-asjade komisjoni. Komisjoni ülesanded on: 1) ostu ajalugu läbi waadata, 2) kaebtusi harutada, mis komisjaride peale sisse antakse.

Kui kubermangu komisjon arwab, et komisjari poolt kofkuseatud ostuakti eelnõu wõib finnitada, siis saadab ta terve ajaloo raha-asjade ministeriumi, see waatab uueste läbi, kas kõik on õieti hinnatud ja finnitab siis lõpuliselt ostusumma ja ostuakti. Kohtade omandajad hakkawad ostusummat maksma kas 1. weebr., 1. maist, 1. augustist, 1. nowembrist ja nimelt sellest neljast esimesest, mis enne kubermangu-komisjonis ostuakti finnitamist oli.

Enne ministeriumi saatmist waatab komisjon ka kõik hindamised ja arwed läbi, kuni maksu hakatuse päewani. Sellest päewast hakatakse ka maksma kreisi renteisse, see antakse teada rüütelkonna peamehele, omandajatele ja renteisse.

Komisjoni otsuste peale wõib senatisse edasi kaebada. Edasikaebtus jätab terve asja käigu seisma, ainult renteisse maksimised ei jää mitte seisma ja tulewad edasi maksta, ja kubermangu komisjon nõuab raha-asjade ministeriumist ajaloo tagasi, et senatisse saata. Kui edasikaebtusi pole ehk kui edasikaebtus läbi ja rahami-

nisterium ostuakti finnitatud, siis tuleb asjalugu uueste kubermangu-asjade komisjoni tagasi. Komisjon lasseb piirid kindlaks seada ja saadab kaartid ja plaanid kubermangu joonistusekotta finnitada. Kui nad seal finnitatud on, siis saadetakse kõik dokumendid kreposti jaoskonda, seal finnitatakse koht ostja nime peale ja ühes sellega kirjutatakse ostusumma wõlana sisse.

Niisuguste kohtade ostmise juures ei ole pooltel kreposti poscheinisid ega tempelmaksu waja maksta. Niisuguste müüdud kohtade peale ei jää mõisatel ühtegi maa-õigust, waid kõik lähewad omanifule.

Niisuguseid kohti wõib, kui waheribasid taotada tahetakse, talupojaõiguse põhjal mõisamaaga wahetada. Walla luba ei ole aga selleks waja ja seda wahetust wõib ka üks pool ässinda nõuda. Mõisamuti wõib sedasama waheribade taotamist teiste naabrite käest nõuda. Olgu weel ühe kitsenduse peale tähendatud, nimelt, et enne ostusumma täielist kustutamist kohta ei tohi tükelbada ega muud ette wõtta, mis selle wäärtust wahendaks, ja seda wõib ainult kubermangu talurahwa-asjade komisjoni taudu.

Rüütelkonnad saawad nende käest äraminewate kohtade tasuks ijaaralise kapitali, mis nii suur on kui kõigi kohtade wäärtus kokku ja mis riigipangas alal hoitakse. Protsendid makstakse iga aasta rüütelkonnale wälja.

Gesti jaoskonnas Baltimaal on järgmised rüütelkonnamõisad: Gestimaal (Tallinnamaal): Kuimetša, Nabala ja Karu. Saaremaal: Elme, Uue-Lõwe, ja Suure-Kaarma.

2. Sugukonna- (majorat-) mõisate talumaade müümine.

Siin ei ole midagi palju ütelda. Nende mõisate omanikkudele on luba antud talumaad, kui ka kwooteja kuuendikumaad, kas eraisikutele wõi jälle talupoegade põllupangale hariliste, muidu selles müügi-asjas maksu wate, seaduste alusel müüa. Seda ei wõi aga muidu kui adeli-konwendi wõi komitee lubaga ja ilma selle loata ei finnitata krepostijaoskond niisuguseid kontrahtisid, seda piidagu ostjad silmas.

Ostusumma tuleb adeli-konwendi wõi komitee kätte maksta ja ainult niisugusel korral loetakse ostusumma makstuks. Nii ei wõi siis raha omaniku kätte mitte maksta.

Selle seaduse teised määrused ei käi mitte enam koh-tade psjiate kohta, waid mõisaomanikkude ja nende wahelordade kohta rüütelkonna ja teiste asutustega, mis-pärast nende harutamine meie lugejate otsekohese hu-wita on.

Karistused järeltulewa soo häwitami-se eest Soomes.

1. Lapselapmise karistuse kergendamise küsimus.

Praegune Soome trahwiseadus määrab lapselap-mise karistuseks tuhthoone-trahwi 2 aastast kuni 10 aastani. Neid asjaolusid silmas pidades, kudas õnne-tud naisterahwad, pea-asjalikult väljaspool abielu ole-wad emad, selle kuriteo juurde jõuawad, nimelt, et süü-tegijad selle juures isiklikult hoopis vähem süüdi on kui ühiskondlikes olud, mis neid seda tegema kähutawad, pani sotsialdemokratia nais-rahwasaadik Hilja Pärssi-nen juba 1910. a. maapäewa istumiste aegus sea-duse uuendamiseks plaani ette, mille järele nimetatud trahwi pidi vähendatama. Proua Pärssise ettepanek sisaldas rohkesti teaduslisi põhjendusi, mille waral ta ära näitas, et seesugused süü-alused juba täie karistuse alla ei tohiks langeda, nagu näit. kawalikud teiste inimeste elu wõtjad, nimelt sel põhjusel, et nad oma süü-teo haiglase meeleolu mõju all toime saadawad. Seda kinnitas proua Pärssinen hulga teadusmeeste uuri-miste ja tähelepanekutega. Juba iga abieluline süü-nitaja on sel ajal haiglase meeleolu mõju all, weel enam aga tütarlaps, kes teab, et ta nüüd oma ümbruskonna põlgtuse alla langeb ja et teda mitmesugused hirmuta-wad mured ning raskused ootawad, kuna ta peale selle sünnitamise juures abita on, kõrwalisesse, selleks täitja

sündmata kohta poeb, seal mitte ainult walude ja
 frampide all ei kannata, vaid sagedaste loju oma aru-
 saamise ajutiselt sedawõrd kaotab, et ta poolumases
 olekus teo forda saadab, mida ta terwena ja täie aruga
 mitte ei oleks teinud. Niihästi arstid, sotsioloogid kui
 ka õiguseteaduslised uurijad on oma töödes palju juhu-
 tumisi üles tähendanud, kus õnnetu ema oma lapse mee-
 lenõrgas olekus ära oli lammatanud ja kus seda su-
 gugi selgeks ei wõinud teha, kas laps mitte lihtsa esi-
 mese abi puuduse pärast ära ei surnud. Ka finnitawad
 arstid, et ema, kui ta kusagil nurgas üksinda — ilma
 abita sünnitab, nagu lugu lapsetapijatega harilikult on,
 werelootuse ja frampide walu all juures hirmutundmi-
 ses sagedaste wastutawa arusaamise kaotab ja tehalikla
 liigutusi teeb, mille üle ta mõistusega mitte enam ei
 walitse. Selle juurde tuleb aga weel õnnetu ema tead-
 mine, et ta tükis lapsega majanduslistele hädadele wastu
 läheb. Lapse isast maha jäetud, teab ta, et teda en-
 nast kui ka last liibe puudus, kui mitte täielis elamise-
 wõimatus wotab. Isegi selle töö- ja teenistusekoha, mis
 tal siinamaale oli, peab ta käest ära andma, sest lapsega
 tüdrukut ei peeta mitte kusagil hea meelega ega anta
 temale hõlpsaste tööd. Sagedaste tähendab siis lapse
 tapmine ema hoolt, et last kurwa tulewiku eest päästa
 ja et enese elamisewõimalust mitte raskendada. Mõni-
 kord langeb õnnetu ema wihas muutunud armutunne,
 mis tal lapse isa wastu rinnas tuisub, lapse peale, ja
 seda hõlpsamine, et ema-armastus weel mitte tärpanud
 ei ole, sest et sündiw olewus weel isikuks ei ole saanud,
 — ema-armastus tärkab alles lapse eest hoolendamise-
 sega. Rõige pealt tuleb aga seda silmas pidada, et wäl-
 jaspool abielu ehk seadusewastaselt emaks saawat tütar-
 last suur alandus, häbi, pilge ja moraaliline wäärtuse
 alandamine ootawad. Ta teab, et selle sündmusega tema
 aul seltskonna silmas wäljafustutamata häbiplakk küljes
 on ja et tema selle all surmani peab kannatama. Niisju-
 guse tundmuse mõju all — mõistusliselt haiglasest olekus
 teeb ta selle kardetawa teo.

Broua Pärssinen oli palju niisugust materjali kogunud, et ära näidata, kuidas lastetapjaid mitte tavalikkudeks mõrtsukateks ei või pidada, kelle eest seltskond ennast peab kaitsma, vaid tavalikud, igapäevased inimesed, kes teatavate, halbade tingimiste all endid selle kahetsemisväärilise eksiammu juurde lastiivad meelitada. Ühtlasi näitas ta weel, et just ühiskond ise nende juures süüdi on, mis õnnetuid emasid seda tegema ajab, ja et ühiskonnal, seda silmas pidades, mitte õigust ei ole nende õnnetutele, kes õieti ühiskonna kaasüü läbi süüalusteks on saanud, niisugust kättemaksmise-maigulist rasket tuht-hoone-karistust peale panna, vaid et ta hoopis õigemine teeb, kui ta asja peale armuheitwa pilguga waatab ja trahwi pehmendab. Sellejuures näitas ettepanija ka, kuidas tähtsad teadusemebed mujal hoopis selle trahwi mahajätmist nõuavad, nõnda näit. Dr. Hille Sakamaal.

Selle kuriteo vastu võitlemiseks soowitas pr. B., et ühiskond waestele rastejalgsetele, sünnitajatele ja nende lastele abi annaks, nimelt sel teel, et riik ja kogukonnad sünnitamise- ja emade- ning lastekodujid asutasiwad, kus emad ja lapsed hinnata abi wõiksiwad saada. Sest just abipuudus ja ühiskonna hoolimatus on nende kuritegude juures kõige kaaluwam põhjus, kui nad mitte meelemärkusetä olekus ei sünni.

Broua Pärssinen ei nõudnud mitte wõimatut. Ta teadis, et karistuse täielik ärajätmise nõudmine Soome maapäewal ainult libedat pilkenaeru oleks sünnitanud. Sellepärast soowitas ta oma ettepanekus wangistuse-trahwi kolmest kuust kuni nelja aastani.

1910. a. maapäew ei wõtnud ettepanekut mitte wastu. Sellepärast andis pr. Pärssinen oma sellekordse seabuseplaani uueste sisse. Seekord jõudis asi lõpuni, seabust muudeti, olgugi küll, et kaugeltki mitte ettepanija mõttes.

Asja kohta tehti mitmesuguseid muutus-ettepanekuid, mis õnneks kõig enam wõi vähem trahwikergenduse poolt oliwad.

Asja iseloomu tähele pannes langewad need süüteod

tahte liiki: abieluliste ja mitte-abieluliste laste surmamised. Abieluliste juures ei maa ja need põhjused enamaste mitte, mis mitte-abieluliste juures häbi ja lapse isa äratõukamise arvesse langewad. Sellepärast tuleb nende peale teisest seisukohast waadata. Osa sotsiaaldemokraatliki rahwasaadikuid soowitas kõikidele ühesugust karistust. Nende ettepaneku järele pidi trahwimääraks kolm kuud kuni 5 aastat tuhthoonet olema. Kodanliste parteide poolt tulnud ettepanek oli karistuse ülema piiri alandamisega — kuni 6 aastani — nõus. See on neli aastat vähem kui praeguses seaduses. Aga alammäär pidi selle järele kahe aasta peale jääma. Sellega tähendas see ometi üsna wähe.

Magu harilik, anti seegi asi sellekohase eelkomisjoni — seaduseasjade komisjoni kätte läbi töötada. Komisjoni ettepanek oli: 6 kuust kuni 8 aastani tuhthoonet! Suures komisjonis, mis Soomes umbes ülemkoja aset täidab, — tal on 60 liiget, maapäewa saadikute seast parteide tugewuse järele maapäewa enese poolt walitud ja ta käsitab kõiki asju kolmel lugemisel, enne kui asjad maapäewa täiskogus lõpuliiku otsustamise alla tulewad — selles suures komisjonis pidas pr. Wärssinen seekord pikema kõne, kus ta uueste seda kordas ja täiendas, mida ta juba 1910. a. oma sisseandes laialt oli seletanud. Olgugi et ta mitte nõndakaugele mõjuda ei suutnud, kui ta soowis, sammuse edasi sai ta siiski. Sest lõpuliikus kujus wõeti seaduse-eelnõu järgmisel kujul wastu: **t u h t h o o n e w a n g i s t u s 3 k u u s t k u n i 8 a a s t a n i .**

Küll püüdis kõneleja elawate näitustega selgeks teha, kuidas aastaid kestew tuhthoone-karistus otsekohe surma ehk nõdrameelsust tähendab; küll tõi ta tunnistusi ette, kuidas isegi wangimajade ülemad finnitawad, et laste-lapjad wangimajades harilikud, igapäewased inimesed on, ilma kurjategijate omadusteta ja iseloomuta, enamaste töökad, puhtad, korra-armastajad isikud, kes oma ümbrusele wabas olekus kuidagi wiisi kahjulikumad ei wõiks olla kui teised inimesed. Aga maapäewa enamus

ei hoolinud kõigest sellest, vaid jäi liig kõrge ülem-
määra juurde.

Siiski võib loota, et asja harutamine ja trahwi
alamäära nõrgendamine üheskoos võimalikuks teevad,
et ligikaudugi see kätte saadakse, mida õnnetute emade
kasuks nii soovida on. Lootuse järele awaneb kohtunik-
kude arusaamine kättenäidatud tunnistuste mõjul sedawõrd,
et nad trahwimõistmisega enam aastatesse ei lähe, vaid
kuudega lepiwad. See oleks igatahes juba suur samm
edasi.

2. Karistuseküsimus ihu-oo väljaajamise puhul.

Lapselapsetamise trahwi fergendamise küsimusega
ühel ajal tekkis Soome maapäewal ka ihu-oo välja-
ajamise karistuse küsimus päewakorrale. Siiaamaalne trah-
wiseadus määrab selle eest 6 kuust 4 aastani ja awita-
jatele koguni 6 aastat tuhthoone-wangistust.

Mitmed sotsialdemokraatlikud rahwasaadikud soovisi-
wad seaduseasjade komisjonis asja harutamise aegus, et
alla 3 kuud wana soo välja-ajamine ämmaemanda või
arsti abil ilma mingi trahwita lubatud peaks olema.
Proua Bärssinen ja mitmed teised ei olnud sellega nõus.
Nad nõudsiwad, et see ainult siis ilma karistusega luba-
tud olgu, kui ema või lapse terwis sel korral, kui laps
sündimiseni kaswaks, hädaohus on, ja ainult arsti poolt
toimetatult. Kui nad selle loa wastu seisiwad, oli neil
põhjusemõtteks see, et inimesesoo kaswamine mitte üksi-
tute asi ega huwi ei või olla, ja et ühiskond teiste abi-
nõudega selle eest võib hoolitseda, et emad ja lapsed
elamisewõimaluse poolest tuge ja kaitset leiaksiwad. Ja
kuna ihu-oo välja-ajamise wabadust enamaste selles mõt-
tes soovitati, et perekondade majandusliht ja sotsialset
seisuforda fergendada, sellepärast tuleks ühiskonna poolt
just eelpooltähendatud abinõusid tarwitusele wõtta. Wäl-
jaajamise-wabaduse pooltolijad jälle ütlesiwad, et nende
arwates naisterahwale see isiklik õigus antagu otsutada,
kas ta emaks tahab saada või mitte.

Saadikutekogugu lüftas mõlemad ettepanekud tagasi
ja jäi endise trahwi juurde, ainult selle muutusega, et

alamäär — 6 kuud — ära kaotati, nii et kohtunifil
nüüd wabadus on ka üsna nõrka wangistust mõista. —
Mõlemad seadused peawad muidugi enne jõusse astumist
Keisri poolt kinnitatama. Seni mašawad wanad mää-
rused. M. M.

Toimetuse kirjakaft.

Rüüim. 40. Kas on seaduse järele naisterahwal, kes
ilma kirikliku laulatufeta, n.-n. wabas abielus on elanud
ja sellel sellest abielust lapsi on, õigus omale lahutatud
naise õigusi nõuda, kui mees ta maha on jätnud, mitme
aasta pärast weel ja misjagused õigused on sellel lapsel siis
oma isa kohta. M. S.

Wastus. Seaduse järele käib wastus selle küsimise
järele järgmiselt: Kui keegi ühe neiu ära meelitab, teda
naiseks wõtta lubades, ja lubamata kombel ta maha jätab,
siis on ärameelitatud neiu õigus konsistoriumis sellekohast
kaebtust tõsta. Kui konsistorium leiab kaebtuse põhjendatud
olewat, siis kirjutab tema ette kolme kuu jooksul mõlema-
tele abielusse astuda. Ei ole meesterahwas sellega nõus,
siis tunnistab konsistorium mahajäetud neiu tema lahuta-
tud naiseks.

Kaebtusekirja ei wõeta mitte wastu, kui a) ärameeli-
tatud naisterahwas leif on, b) kui tema sellekohast palwet
aasta jooksul (esimeselt mitteseaduslikust kokkuelamisest ar-
wates) konsistoriumi sisse ei ole andnud, c) kui tema ka
teistega lubamata wahetorras on elanud, d) kui meelitaja
weel täiealine ei ole ja kaebaja temast palju wanem on
(§§ 341 ja 344, XI f. 1 jagu, Sead. kogu).

Kui ärameelitatud neiu lahutatud naiseks tunnistata-
takse, siis on temal ja tema lapsel mõlematel õigus omale
kohase kohtu kaudu seadusliku naise ja lapse õigusi nõutada.

Rüüim. 41. Palun seadusetundjaid teadustada, kas on
wenekeelsete seaduseraamatute hulgas erawäljaannet ole-
mas, mis riigi autodanifu seisuse kohta täielikku seletust
annab, niihästi isikliku kui ka põlise (личное и потомствен-
ное почетное гражданство) autodanifu seisuse kohta. Kui
on, siis palun teadustada, mis selle nimi ja mis ta hind?
Kui erawäljaannet ei ole, siis palun nimetada misjagusest
juuremast seadusekogust on wõimalik autodanifu seisuse
kohta teateid leida?

Wastus. Kas autodanifu seisuse kohta erawäljaanne
olemas, ei tea Teile mitte ütelda. Seadused autodanifu

seisuse kohta on paigutatud Riigi Seadustekogu IX töites
'Seisuse seadustes §§ 510—529 (Сводъ законовъ IX томъ,
Законы о состояніяхъ ст. ст. 570—529).

Rüsim. 42. Palun teada, misjulgusest wanaduse-aastast jääb isit wallamaksust wabaks? Mina saan 56 aastat wana's ja minu täest nõutakse wallamaksu.

Wastus. Meil tarwitatakse wallamaksu asjus Liivimaal Talu-õiguse 398. §, mille järele isitud alla 14 ja üle 60 a. wanad, maksudest wabad on. Seda aga ainult siis, kui nad mitte rentnikud ega omanikud pole. Teie olete alla 60 aasta wana, tähendab, peate § 398. järele maksma. Kui teie wolikogu otsusega selles asjas rahul ei olnud, oleksite pidanud lähe nädala jooksul peale otsuse tegemist komis-sarile laebama.

Rüsim. 43. Palun teada, kas on minul enese talu maa peale ennast wõimalik maha matta lasta.

Wastus. Luteruse usu seaduse järele on matmisekoh-tasid kahesuguseid: üleüldiseid ja perekonna matmisepai-kasid. Ühe kui ka teise asutamiseks on kolm tingimist waja: poole wersta kaugus ligemast elukohast, politseiülemuse luba ja konsistoriumi luba, et seda kohta selleks otstarbeks pühitsebada wõib lasta.

Rüsim. 44. 1. Misjulgune õigus on wallawanema abil ja mis tema peab toimetama? 2. Kas wallawanema abil on ka õigus pitsatit tarwitada wõi wõib teda ainult walla-wanem teha? 3. Kelle käes peawad wallakassa wõtmed olema ja kui wallawanem raha raiskab, kas peawad siis ka abid koos temaga wastutama? 4. Kelle käsu all on abid, kas wallawanema wõi komis-sari?

Wastus. 1. Wallawanema abid walitakse wallama-nemale kaasatajateks. Kui wallawanem puudub, täidab abi tema kohuseid. Siis on temal ka õit wallawanema õigused. Muidu wõib wallawanem oma abile mõne walla majapidamise-haru juhutada anda, kuid ei saa ise selle tõttu wastutusest wabaks. Rahaasju peab wallawanem ai-nult abiliste enamuse nõusolemisel toimetama, kui neid aga ainult kaks, siis vähemalt ühe nõusolemisel. Kahe ametiaja ausa teenistuse järele wõib abid auraha saami-seks ette panna. 2. Abi wõib pitsatit siis tarwitada, kui ta wallawanema kohuseid täidab. 3. Kassa wõtmed on wallawanema ja ühe abi käes. Wastutawad wallawanem ja need abid, keda wolikogu kassa üle seadnud. 4. Abid seisawad wallawanema ja komis-sari käsu all.

Rüsim. 45. Kas wõib naaber naabrit sundida piiri peale aeda tegema, kui wiimane seda ei taha ja esimesel ilma aiata kahju sünnib? Kas seda aeda tuleb pooleks teha wõi tudas sellega on?

Wastus. Meda tegema, kui keegi ennast selleks lepingu läbi ei ole kohustanud, ei saa keegi omaniku sundida, olgu piiri peale, olgu kuhu tahes, tulgu teisele tahju või ei.

Rüsim. 46. Kas on wallawanemal wolikogu koosolekul ka hääleõigus või ainult sõnaõigus?

Wastus. Wallawanemal on wolikogu koosolekul täieline hääleõigus.

Rüsim. 47. Misugusel korral on wallawanemal õigus wolimeest trahwida?

Wastus. Seda õigust ei ole wallawanemal üleüldse mitte. Wäikese korratuste eest ametiasjus trahwib komisjar. (Kogukonnaseadus § 34).

Rüsim. 48. Misuguse lohtu alla käib wargus õunapuuaedades?

Wastus. Vihtne wargus õunapuuaedadest alla 10 rbl. käib wallalohtu ja üle 10 rubal rahulohtu alla.

Rüsim. 49. Kas võib oma krundist läbi käimist keelata, sellest hoolimata, et see jalgte (mitte wanritee) juba ammu on olnud?

Wastus. Kui see tee kaartis ülewal, siis ei saa keelata, kui ülewal ei ole, siis saab keelata.

Rüsim. 50. Kas võib kaeu, mis uue krundimõõduga minu krundi on jäänud, kinni panna, sellest hoolimata, et see enne teise talu oma on olnud?

Wastus. Võib küll.

Rüsim. 51. Kas on kellegil luba matuseaiast põõsaid raiuda, ilma et konwent selleks luba oleks andnud?

Wastus. See peaks wist küsimatagi selge olema, et ilma omaniku loata keegi teise maa pealt midagi raiuda ei või. Matuseaed on kihelkonna oma ja konwent on kihelkonna wolinik.

Rüsim. 52. Kas komisjaril on õigus wallawolikogu otsust muuta, mis wallawaestele abiandmises on tehtud?

Wastus. Komisjar võib wolikogu otsust kas kinnitada või kinnitamata jätta. Muuta ta seda ei või.

Rüsim. 53. Kas võib piiraeda nii teha, et aed otse ristist punktist pealt teise peale läheb, või peab ristikiwi (kupits) aia alt wälja jääma, iseäranis kiwiata alt, sest harilikult on kiwiaed nelj jalga alt lai, nii et kummagi piirist kaks jalga aia alla tuleks.

Wastus. Meda nii teha, et kaks omaniku maa selle alla tuleb, võib ainult mõlemi nõusolemisel. Ristikiwi võib ka aia alla tulla, kuid tema rikkumise korral võib lohtu alla langeda.

Rüsim. 54. Kas on künnapoolse piiri omanikul õigus puid oma piiri peale nii piiri ligi istutada või kaswada lasta, et need põhjapoolsele naabrile oma warguga tahju teewad, olgu wiljale või wiljapuuaiale?

Kui puu ise teise püürist üle ei kaswa wõi üle selle püüri 15 jalast alamale offi ei aja, siis ei saa põhjapoolne naaber warju läbi sündinud tahju wastu midagi parata.

Rüsim. 55. Kas on rentnikul õigus wiljapuid, mis ta rendiajal renditud maal on kaswatanud, oma woliga ära wiia ehk tasu nõuda?

Wastus. Kui selles asjas lepingut ei ole, mille järele rege peab käima, siis ei wõi ilma omaniku loata ära wiia ega ka tasu saada.

Rüsim. 56. Kas rentnikul on õigus oma aedasiid, mis ta rendiajal püüridele teinud, ära wiia wõi tasu nõuda?

Wastus. Kui tasu ei anta, siis wõib ära wiia.

Rüsim. 57. Kas wõib külawahelist teed oma frundi wälja panna, nii et see küll su maa peal, aga ümber frundi käib?

Wastus. Kui omanikul, selle maast külawaheline tee läbi käib, waja on teed täis ehitada, põlluks künnda wõi tiikidega läbi kaewata, siis on see lubatud selle tingimisega, et ta uue tee teeb, mitte wanast kaugele, oma maa sees ja nii, et osad endise tee peale wälja tulewad. Kui uus tee wanast liig kaugele tehtakse ehk halvem on kui wana, siis wõib sundida wana teed lahti tegema. Nagu sellest selgest näha, ei wõi teed, mis maast läbi käib, mitte ümber frundi käima panna.

Rüsim. 58. Kas määrab seadus ära, kui lai peab postmanntee olema. Käesolewal ajal on mitmes paigas maantee ääred üles künatud, wõi aiad liig maantee äärde ehitatud, nii et tee laius saagedaste üle kolme sülla ei ole. Kas wõib maantee liig kitsaks tegemise üle kaebust tõsta?

E. P.

Wastus. Külawaheliste teede laius on wähemalt 3 sülda. Postmaanteed peawad seaduse järele 20 sülda laiad olema. Nii laiu teesid meil aga ei ole, ehk küll seaduse järele nad pikkamööda nii kitsaks peaks tehtama. Teed kütendada ei tohi teegi ja selle peale wõib kaebada.

Rüsim. 59. Palun teatada, kas on õigus neid teesid, mis talude mõõtmise ajal kaardise üles on pandud, ära wõtta ja kõlbmata maad asemele anda, kust läbikäimine wõimata on. Tee laius on 5 sülda ja mingisugust kirja ega protokollu pole olemas, et see tee kaarditee aset täidab. Elan Siwimaal ja on enese frundis ka pool wersta kaarditeed. Kas wõin nõuda, et see endine kaarditee lahti saab?

Wastus. Kaardis olewat teed ei tohi muudugi mitte finni panna ja teda wõib lahti nõuda. Kui kõne all olew tee postitee on, siis ei saa ka tema käiku muuta, kui aga külawaheline, siis wõib ehituse, põllustegemise ja tiigikaewamise korral seda teed muuta.

Küsim. 60. Palun teatada, kas teedeseaduse § 802 ta niisuguse tee kohta maksew on, nagu näituseks, mis minu põllust läbi teise peremehe frunti läib ja mis mõisa maast läbi läib talumeeste fruuja-aufu. Kumb peab teed pa-randama, kas tee tarwitaja wõi omanik, kelle maast tee läbi läib?

Wastus. Kui tee serwitut on, siis peab tarwitaja pa-randama, kui aga üleüldine tee, siis omanik, kelle maast tee läbi läib, annab materjali ja niisugusel korral maksab Teeseaduse § 802 ta siin.

Küsim. 61. Ma olen 2 aastat 6 kuud jalutu. Keegi wõttis mul tooli salaja eest ära ja ma tukkusin, istuda tahtes, wastu laua serwa, jäin sellest haigeks ja ei saa enam käia. Kuhu wõin kaebada ja kas ehk olen hiljaks jäänud?

Wastus. Hiljaks ei ole Teie nõudmine weel jäänud. Kaebada maksab siis, kui kohtus tõeks teete, et tema süü pärast wigane olete. Kui alla 500 rbl. nõuate, siis kaebate rahukohtusse, kui üle, siis ringkonnakohtusse.

Küsim. 62. Kas on teeäärset priimaa luba tarwitada ja kas wõib aeda ette teha? Kelle omandus on see maa?

Wastus. Teie küsimisele juurde lisatud seletustest on näha, et see „priimaa“ kogukonna omandus on. Teie ta-hate sellepärast aeda teha, et Teie aial siis ilusad winklil nurgad tulewat. See wõib õigus olla, aga õigust Teil sellepärast weel wõõra omanduse üle ei ole.

Küsim. 63. Kas on Eestimaa talupojal õigus oma frunti teisele jahipidamiseks wälja rentida, kui neil ostu-lepingus jahioõigus serwitudina tarwitada on? Kas wõib mõisa metsawaht ilma taluniku loata niisuguse talu frundi peal jahti pidada?

Wastus. Teie küsimisest on wõimata aru saada. Teie ütlete: taluomanikkudel on ostulepingus mõisaga jahioõigus serwitudina tarwitada. Niisuguse maa peale neil serwitut on: mõisa, oma wõi wastastikku üksteise maa peal? Mõisa maa peal wististe mitte, oma maa peale kellegil serwituti olla ei saa. Nii on Teie terwe küsimine teadma-tuse peale põhjendatud.

Talunikud on wist koha täie õigusega ostnud, s. t. jahioõigust pole mõis wist mitte oma le serwitudiks jättnud. Niisugusel korral wõib talunik oma õigusega wabalt talitada ja mõisa metsawaht ei tohi seal mitte jahti pidada.

Küsim. 64. Kas on mõisaomanikul õigus oma rentnik-tude karjamaalt ostukohaomanikkude wõi teiste loomi ära keelata wõi ei?

Wastus. Selle lühikese küsimise peale on raske wastata, sest kõiki asjaolusid ei ole teada. Kui lepingus midagi öel-

dud on, siis tuleb selle järele läia. Kui lepingus midagi ei ole ja wõõrastele loomadele karjamaa nii kui wälja on renditud, siis wõib teelata.

Rüsim. 65. Keegi asunik naisega müüsid mõni aeg sa-
laja kroonu- ja mariawiina. Rahukohtunik on neid juba
4 korda trahwinud. Müüid on nende peale uueste kaeba-
tud ja kohtunik on kutsed wiendat korda wälja saatnud.
Kaebealused selle kutsse peale ei ilmunud, mispärast neid
trahwiti ja uueste kutsuti. Kudas oleks wõimalik prof-
sessi, mis ühe süü pärast juba wiendat korda mõistmisele
tuleb, ära lõpetada?

Wastus. Kui kaebealused peale esimest trahwimõistmist
enam wiina ei ole müünud, siis on neid ühe süü eest mitu
korda trahwitud ja otsus, mis weel seadusejõusse pole
jõudnud, wõib sellepärast ümber muudetud saada. On aga
kaebealused peale esimest trahwi wiina kuni wütmase kae-
damiseni edasi müünud, siis on neil järgmine hea nõu
kallis: wõtku wiies trahw wastu ja jätku müümine ka lohe
järele, muidu wõiwad kuendat trahwi saada.

Rüsim. 66. Mina tahan ühte talukohta osta. Müüja
tahab kaubategemise juures 500 rubla käsirahana kätte.
Palun seletust: 1) mis wähe on sellel, kui 500 rbl. käsi-
rahaks sisse maksetakse wõi jälle ostusumma sisse arwatakse;
2) kui müüja peale eelkauba tegemise tõrgub krepostiiaos-
konda tulemast ümber kirjutama, kudus saan siis teda selleks
sundida; 3) kas eelkauba kontrahil peawad ka tempelmargid
peal olema?

Wastus. Wähe käsirahaks ja ostusummaks arwatud
summa wahel on järgmine: kui müüja tõrgub lõpulõpku
lepingut tegemast ja ostja teda selleks sundida ei taha, siis
wõib ta oma raha tagasi nõuda: käsiraha ka he k o r d s e l t,
ostusummaks arwatud summa aga ühefordsekt. Kui ostja
ei osta, siis wõib müüja, kui ta ostmisele ei taha sundida, käsiraha
omale pidada; 2) kui peale eelkauba müüja ei tule krep-
ostiiaoskonda kirjutama, siis tuleb ringkonnakohtusse kaebada
ja nõuda, et teda kohustataks teatud aja jooksul alla kir-
jutama, ehk kui ta seda ei tee, et siis seda kohtuotsuse jä-
rele ilma müüja allkirjata tehtaks; 3) eel-lepingule tuleb
iga saja rubla peale 5 kop. eest tempelmargisid peale panna.
Kui eel-lepingu summa üle 10.000 on, siis tuleb iga tuhande
peale, mis üle 10.000, 50 kop. eest tempelmargisid panna.
Poolitub sajad ja tuhanded arwatakse täitels.